

STRAFRECHT

STRAF(PROCES)RECHT

AAK20239972

Prof. mr. J.H. Crijns & prof. mr. M.J. Dubelaar

Wetgeving

1 *Staatscourant*

Stcrt. 2023, 22351 – *Aanwijzing procesafspraken in strafzaken*

Het Openbaar Ministerie heeft er even de tijd voor genomen, maar begin augustus verscheen dan toch de langverwachte Aanwijzing procesafspraken in strafzaken (2023A002), *Stcrt. 2023, 22351* (i.w.tr. op 15 augustus 2023). In deze Aanwijzing worden de randvoorwaarden geschetst die de officier van justitie in acht moet nemen bij het maken van procesafspraken en wordt voorzien in een procedure voor wat betreft de totstandkoming van dergelijke afspraken. De aanwijzing borduurt in belangrijke mate voort op het arrest van de Hoge Raad inzake procesafspraken (HR 27 september 2022, [ECLI:NL:HR:2022:1252](#), NJ 2023/31, m.nt. P.A.M. Mevis; zie voor een nadere duiding van dat arrest *KwartaalSignaal 165*). Wel wordt het thema in vergelijking met dat arrest iets breder getrokken. De aanwijzing heeft namelijk niet alleen betrekking op procesafspraken die een afdoeningsvoorstel aan de rechter inhouden, maar op procesafspraken in den brede. Daarbij valt bijvoorbeeld te denken aan afspraken over de omvang van de tenlastelegging, de afwikkeling van het beslag of de ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel, afspraken derhalve waar niet noodzakelijkerwijs een rechter aan te pas hoeft te komen.

Wat betreft de reikwijdte van het instrument stelt de aanwijzing dat 'iedere zaak waarin strafvervolgning wegens misdrijf wordt ingesteld en die zich naar het oordeel van de officier van justitie niet leent voor buitengerechtelijke afdoening door middel van een OM-strafbeschikking, [...] in beginsel geschikt [is] voor het maken van procesafspraken' (par. 2.1). De aanwijzing laat de praktijk zodoende veel ruimte om het instrument verder te ontwikkelen. Dit geldt niet alleen voor het type zaken waarin gebruik kan worden gemaakt van procesafspraken, maar ook voor wat betreft de inhoud van de afspraken. Alleen ten aanzien van de bekentenis stelt de aanwijzing dat deze geen onderdeel van de afspraken kan uitmaken (voetnoot 6). De achtergrond daarvan wordt mede gevormd door de onwenselijkheid van dergelijke afspraken in het licht van de verklaaringsvrijheid van de verdachte en de eerder door de wetgever gemaakte keuze om af te zien van een afzonderlijke procedure voor bekende verdachten (zie op dit punt de conclusie van P-G Bleichrodt voor het genoemde arrest van de Hoge Raad, 14 juni 2022, [ECLI:NL:PHR:2022:566](#), onder 9.3 en 9.27).

De procedure om te komen tot procesafspraken wordt wel nader genormeerd. Zo is in de aanwijzing neergelegd dat de rechercheofficier van justitie bij het behandelend parket moet worden geconsulteerd indien partijen na een verkennend gesprek tot een gezamenlijk voornemen tot het maken van een procesafpraak zijn gekomen. Van de rechercheofficier wordt vervolgens verlangd dat hij 'beoordeelt of de strafzaak zich leent voor de procesafspraken zoals die (op hoofdlijnen) door de officier en raadsman zijn besproken'. Hierbij betreft hij in ieder geval (par. 4.2):

'de aard en eventuele bijzonderheden van de strafzaak, de proceshouding van de verdachte, de belangen van het slachtoffer, de vraag of de voorgenomen afspraken over de strafreis en/of de tenlastelegging in redelijke verhouding staan tot de ernst van de zaak, de vraag of de voorgenomen afspraken bijdragen aan een voortvarende afdoening van de strafzaak, en het beoogde tijdpad (de uiterste datum waarop overstemming moet zijn bereikt over de inhoud van de afspraken)'.

Indien de rechercheofficier zijn fiat geeft, dan worden de beoogde procesafspraken in detail op schrift gesteld in de vorm van een zogeheten raamwerkovereenkomst. Ook hieraan dient de rechercheofficier instemming te verlenen. Hoewel het gewicht van het verplicht inschakelen van de rechercheofficier niet moet worden overschat, is het wel een manier voor het Openbaar Ministerie om enige regie te voeren op de wijze waarop en de omstandigheden waaronder het instrument van procesafspraken in de praktijk wordt ingezet.

Voorts bevat de aanwijzing een aantal 'nieuwigheden' ten aanzien van de positie van het slachtoffer (al dan niet in diens hoedanigheid van benadeelde partij). In het arrest van de Hoge Raad is bepaald dat de officier van justitie de plicht heeft om bij het maken van procesafspraken rekening te houden met de belangen van het slachtoffer en/of de benadeelde partij (HR 27 september 2022, [ECLI:NL:HR:2022:1252](#), NJ 2023/31, r.o. 5.6.3). In de aanwijzing beoogt het Openbaar Ministerie aan die verplichting nader handen en voeten te geven. Zo staat er dat de officier van justitie zich moet inzetten om – in zaken die zich daarvoor lenen – de schadevergoeding onderdeel te laten uitmaken van de procesafspraken. De bedoeling is om het slachtoffer ook in de gelegenheid te stellen diens 'standpunt hierover aan de officier van justitie kenbaar te maken'. Gaat het om een complexe civiele vordering, dan kan de officier van justitie de raadsman van het slachtoffer ook uitnodigen voor het eerdergenoemde verkennende gesprek om een toelichting te geven op de vordering. Ook kan de officier van justitie een gesprek tussen slachtoffer en verdachte initiëren onder leiding van een mediator als hij verwacht dat dit kan bijdragen aan genoegdoening voor het slachtoffer. Op deze manier wordt getracht in de fase van de totstandkoming van de procesafspraken zoveel mogelijk recht te doen aan de belangen van het slachtoffer en deze waar mogelijk actief in het proces te betrekken.

Hoewel de Aanwijzing procesafspraken in strafzaken (nog) niet veel inhoudelijke richting geeft, is het toch weer een stap verder in de nadere normering van het instrument van procesafspraken. Dat er enige interne controle

wordt uitgeoefend op de totstandkoming van procesafspraken en het slachtoffer in de gelegenheid wordt gesteld een zienswijze te geven indien bij procespartijen het voornemen bestaat om procesafspraken te maken, is wat ons betreft in ieder geval een goede zaak.

2 Kamerstukken

29279 – Eindrapport parlementaire verkenning Prestaties in de Strafrechtketen

Op 6 juli jl. verscheen het eindrapport van de parlementaire verkenning *Prestaties in de Strafrechtketen* (als bijlage bij de aanbiedingsbrief van de vaste commissie voor Justitie en Veiligheid aan de voorzitter van de Tweede Kamer, *Kamerstukken II 2022/23*, 29279, nr. 804). De parlementaire verkenning is een nieuw instrument dat de Tweede Kamer kan inzetten om zich grondig te laten voorlichten over complexe beleids- of uitvoeringsvraagstukken die een grote impact op burgers hebben. Daartoe worden vanuit de vaste commissie rapporteurs aangewezene die het vraagstuk op gestructureerde wijze in kaart moeten brengen door het ondervragen van deskundigen, belanghebbenden en betrokken ambtenaren en het voeren van rondetafelgesprekken. De eerste parlementaire verkenning, waartoe in juli 2022 is besloten, betreft een onderzoek naar de problemen in de strafrechtketen. Dit onderzoek is verricht door de Kamerleden Ellian (VVD) en Mutluer (PvdA) in samenwerking met de Algemene Rekenkamer, die naar eigen zeggen in de afgelopen vijftien jaar 38 onderzoeken publiceerde naar het functioneren van de strafrechtketen en de organisaties die daarvan deel uitmaken (zie [nieuwsbericht](#) d.d. 7 juli 2023). In totaal zijn er elf organisaties gevraagd om informatie aan te leveren ter beantwoording van de onderzoeksvragen gericht op het identificeren van de belangrijkste problemen in de strafrechtketen en mogelijke oplossingen daarvoor. In de bijlagen van het eindrapport zijn voor de geïnteresseerde lezer ook de gespreksverslagen opgenomen.

De geconstateerde problemen zijn onder meer gelegen in een gebrekkige coördinatie en informatie-uitwisseling tussen ketenpartners. Veel van de geconstateerde problemen zijn ook niet nieuw. In 2012 publiceerde de Algemene Rekenkamer al een rapport getiteld *Prestaties in de strafrechtketen* (*Kamerstukken II 2011/12*, 33173, nr. 1), waarin ernstige tekortkomingen in het functioneren van de strafrechtketen werden gesignaleerd. De rapporteurs van de parlementaire verkenning stellen dat als de strafrechtketen haar werkwijzen niet aanpast en op dezelfde voet doorgaat als de afgelopen tien jaar, zij verwachten dat de strafrechtketen telkens tegen dezelfde problemen zal blijven aanlopen (rapport, p. 5). De betrokken bewindspersonen moeten daarom meer de regie nemen, zo stellen de rapporteurs, onder meer door de wettelijke (niet inhoudelijke) sturingsmogelijkheden op de bedrijfsvoering van de politie, het Openbaar Ministerie en de Rechtspraak beter te benutten en te zorgen voor ‘een stabiele niet-conjunctuurgevoelige financiering van de strafrechtketen’. Ook moet bij het maken van nieuwe wetgeving en beleid

meer rekening worden gehouden met de consequenties voor de gehele keten (rapport, p. 6). Dat de Tweede Kamer zich om deze kwestie bekommert, is wat ons betreft een hoopvol teken. Tegelijkertijd zijn onze verwachtingen voor de toekomst ook weer niet al te hooggespannen, gelet op de politieke realiteit en de complexiteit van de problemen waarmee de strafrechtspleging zich ziet geconfronteerd.

Jurisprudentie

HR 13 juni 2023, [ECLI:NL:HR:2023:913](#) – Beantwoording prejudiciële vragen EncroChat en SkyECC

In de vorige editie van *KwartaalSignaal* besteedden wij al aandacht aan de conclusie van A-G Paridaens naar aanleiding van de prejudiciële vragen aan de Hoge Raad over (de beoordeling van) de rechtmatigheid en de betrouwbaarheid van de gegevens verkregen uit de hackoperaties van berichtendiensten EncroChat en SkyECC (zie [KwartaalSignaal 167](#)). Inmiddels heeft de Hoge Raad deze vragen beantwoord en daarbij van de gelegenheid gebruikgemaakt om een nadere toelichting te geven op de nieuwe prejudiciële procedure als zodanig (HR 13 juni 2023, [ECLI:NL:HR:2023:913](#)). Veel van wat de Hoge Raad in dit verband (in r.o. 3.1-3.7) naar voren brengt, is al aan de orde geweest in de parlementaire behandeling die voorafging aan het aannemen van de Innovatiewet Strafvordering waarvan deze prejudiciële procedure onderdeel uitmaakt (art. 553 e.v. Sv; [Kamerstukken 35869](#); zie voor een nadere toelichting [KwartaalSignaal 165](#)). De Hoge Raad benadrukt dat het aan de feitenrechter zelf is om te bepalen of de zaak zich leent voor het stellen van prejudiciële vragen. Hij is daartoe dus geenszins verplicht. Van de feitenrechter die de vraag wil stellen, wordt in ieder geval verlangd dat hij zelf reeds uiteenzet wat de noodzaak is van de beantwoording van de betreffende rechtsvraag en waarin het zaaksoverstijgend belang is gelegen. Voorts moet de rechter de vraag inbedden in een zo concreet en compleet mogelijke (voorlopige) feitenvaststelling en de juridische context van de vraag kort duiden. Ook is een toelichting vereist waarom de vraag zich leent voor beantwoording in een prejudiciële procedure. Deze eisen liggen in feite ook al in artikel 553 lid 3 Sv besloten, maar worden door de Hoge Raad stevig aangezet. De Hoge Raad voegt voorts toe dat het nuttig kan zijn als de rechter al een oordeel over het (voorlopige) antwoord op de vraag geeft en dat ‘het in de rede [ligt] dat hij de consequenties daarvan voor de rechtspraktijk schetst’ (r.o. 3.7). Kortom, werk aan de winkel voor de feitenrechter die overweegt om prejudiciële vragen te stellen. Het is niettemin wel begrijpelijk dat de Hoge Raad aan de hand van de wettelijke criteria de nodige drempels opwerpt voor de prejudiciële procedure, gelet op de werklust die aan dit instrument is verbonden en de gebruikelijke taakverdeling tussen feitenrechter en casatierechter. De A-G had in haar conclusie al aangegeven de motivering van de rechtbank Noord-Nederland ten aanzien van de noodzaak van het gebruik van de prejudiciële procedure in het voorliggende geval eigenlijk te mager

te vinden (vgl. *KwartaalSignaal* 167). De Hoge Raad gaat daar echter verder niet op in en neemt de vragen in behandeling, maar de daaraan voorafgaande inleidende opmerkingen kunnen dus duidelijk worden gelezen als een vingerwijzing voor toekomstige vragenstellers om al zoveel mogelijk voorwerk te doen.

Wat betreft de voorliggende prejudiciële vragen zelf constateerden wij in ons vorige *KwartaalSignaal* al dat deze talrijk zijn en vooral zien op de toepasselijkheid van het interstatelijk vertrouwensbeginsel in gevallen waarin gebruik wordt gemaakt van onderzoeksresultaten die in het buitenland zijn vergaard. Vaste jurisprudentie is dat de Nederlandse strafrechter gelet op het interstatelijk vertrouwensbeginsel in beginsel niet mag toetsen of en in hoeverre er bij dat onderzoek aan de regelgeving van het desbetreffende land is voldaan (HR 5 oktober 2010, [ECLI:NL:HR:2010:BL5629](#), NJ 2011/169 m.nt. T.M. Schalken). Er moet in geval van bewijsverkrijging door buitenlandse autoriteiten zodoende van uit worden gegaan dat het onderzoek rechtmatig is verricht. Dit is slechts anders 'als in het betreffende land onherroepelijk is komen vast te staan dat het onderzoek niet in overeenstemming met de daarvoor geldende rechtsregels is verricht' (r.o. 6.5.2). De strafrechter kan derhalve niet toetsen of er een vanuit artikel 8 EVRM bezien toereikende wettelijke grondslag bestaat voor het optreden, omdat dit een toetsing aan buitenlands recht zou impliceren. Een dergelijke toetsing is alleen aan de orde als – kort gezegd – de wijze van verkrijging van belang zou kunnen zijn voor de beoordeling van de vraag of het recht op een eerlijk proces van de verdachte in het geding is (r.o. 6.5.4). Daarbij zij opgemerkt dat de door de Hoge Raad aangelegde restrictie op de rechterlijke toetsing alleen geldt voor verweren inzake de rechtmatigheid van de verkrijging van de onderzoeksresultaten. De betrouwbaarheid van die resultaten kan én moet door de strafrechter wel worden onderzocht, zo benadrukt de Hoge Raad in lijn met eerdere jurisprudentie (r.o. 6.6).

De prangende vraag was of het voornoemde kader ook op de onderhavige hackoperaties van toepassing is, nu in de onderhavige casus sprake was van een gemeenschappelijk optreden van Franse en Nederlandse opsporingsautoriteiten in het kader van een zogenoemd Joint Investigation Team (JIT), welk team ook de gewraakte hackoperaties heeft uitgevoerd. Zou een toetsing door de Nederlandse rechter van de rechtmatigheid van de verkrijging van de als gevolg daarvan verkregen resultaten dan niet toch in de rede liggen, zeker gezien het feit dat Nederland binnen het JIT een actieve rol had? De Hoge Raad beantwoordt deze vraag ontkennend. Nu dit (weliswaar gezamenlijke) optreden op Frans grondgebied geschiedde, staat ook hier het interstatelijk vertrouwensbeginsel aan de toetsing van de rechtmatigheid van de operatie door de Nederlandse rechter in de weg, 'nu het optreden van het gemeenschappelijk onderzoeksteam telkens wordt beheerst door het recht van de lidstaat waar het team actief is' en de onderzoekshandelingen plaatsvinden onder verantwoordelijkheid van de autoriteiten van de lidstaat waar deze plaatsvinden (r.o. 6.11). In het licht van het hiervoor geschetste

algemene kader voor de beoordeling van in het buitenland verkregen onderzoeksresultaten hoeft deze uitkomst op zichzelf weinig verbazing te wekken. Tegelijkertijd kan niet anders dan worden vastgesteld dat dit de mogelijkheden voor de verdediging om de rechtmatigheid van de als gevolg van dergelijke gezamenlijke operaties verkregen onderzoeksresultaten in de context van het Nederlandse strafproces ter discussie te stellen, behoorlijk beperkt.

De Hoge Raad staat voorts nog uitvoerig stil bij de machtigingen die het Openbaar Ministerie heeft gevraagd aan de rechter-commissaris om in Nederlandse strafzaken gebruik te kunnen maken van de informatie uit de databestanden die als gevolg van de hackoperaties zijn verkregen. In veel gevallen geschiedde een dergelijke machtiging onverplicht. De Hoge Raad oordeelt dat het stelsel van het Wetboek van Strafvordering zich niet tegen een dergelijke inschakeling van de rechter-commissaris verzet en ziet daarin ook wel een meerwaarde indien de bestaande (wettelijke) regelingen – en daarmee de normering van de betreffende vormen van opsporing – nog niet voldoende zijn toegesneden op de voortgeschreden technologische ontwikkelingen (r.o. 6.24.1). De rechter-commissaris toetst in dergelijke gevallen niet de rechtmatigheid van de gegevensverzameling in het buitenland, maar stelt grenzen aan het gebruik van de als gevolg daarvan verkregen onderzoeksresultaten vanaf het moment dat de Nederlandse autoriteiten daarover de beschikking hebben gekregen. Zo kunnen aan de machtiging voorwaarden worden verbonden

'die de mogelijkheid van toetsing van de authenticiteit en de betrouwbaarheid moeten waarborgen en/of die verband houden met de wijze van selectie van gegevens voordat deze in een specifiek opsporingsonderzoek worden gebruikt, mede met het oog op de bescherming van belangen van derden – waaronder in het bijzonder ook personen tegen wie (nog) niet een vermoeden van betrokkenheid bij een strafbaar feit bestaat – en de aan het verschoningsrecht verbonden belangen' (r.o. 6.24.3).

Dit arrest zal ongetwijfeld als een teleurstelling voor de strafrechtadvocatuur zijn gekomen, wat ook begrijpelijk is gezien de principiële bezwaren die daartegen kunnen worden aangevoerd voor wat betreft de mogelijkheid van toetsing door de Nederlandse rechter van de rechtmatigheid van – al dan niet in samenwerking met de Nederlandse opsporingsautoriteiten – in het buitenland verkregen onderzoeksresultaten. Tegelijkertijd maakt dit arrest ook duidelijk wat de meerwaarde kan zijn van een prejudiciële procedure in strafzaken, nu hiermee voor de praktijk veel onduidelijkheid is weggenomen hetgeen de behandeling van tal van lopende strafzaken kan bespoedigen.

Europa

Voorstel Europese Commissie voor aanscherping richtlijn versterking rechtspositie slachtoffers

De afgelopen decennia zijn de rechten voor slachtoffers in het Nederlandse strafproces gestaag uitgebreid. Zo is recent nog in bepaalde zaken een verschijningsplicht voor

voorlopig gehechte verdachten aangenomen, teneinde het slachtoffer in de gelegenheid te stellen het spreekrecht uit te oefenen in aanwezigheid van de verdachte (art. 258a (nieuw) Sv). Bij diezelfde wet is een spreekrecht voor het slachtoffer of nabestaanden tijdens tbs-verleningszittingen aangenomen (art. 6:6:13 (nieuw) Sv; Wet uitbreiding slachtofferrechten van 21 april 2021, *Stb.* 2021, 220, op beide punten nog niet in werking getreden). Niet zelden is de versterking van de rechtspositie van het slachtoffer mede het gevolg van Europese regelgeving. De laatste Europese stap in die ontwikkeling was [Richtlijn 2012/29/EU](#) van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ (*PbEU 2012, L 315/57*), die in Nederland (voor zover nog nodig) is geïmplementeerd door middel van de Wet van 8 maart 2017, *Stb.* 2017, 90 (i.w.tr. op 1 april 2017). In 2022 is de genoemde richtlijn door de Europese Commissie [geëvalueerd](#), waarbij naast duidelijke positieve effecten ook de nodige verbeterpunten zijn geconstateerd. Deze verbeterpunten houden volgens de Commissie met name verband met het feit dat bepaalde rechten onduidelijk of onnauwkeurig zijn geformuleerd, wat maakt dat lidstaten veel speelruimte hebben bij de wijze waarop zij daaraan invulling geven. Mede om die reden heeft de Europese Commissie op 12 juli jl. een [voorstel](#) voor aanpassing van de richtlijn uit 2012 het licht laten zien. Hiermee geeft de Commissie een concreet vervolg aan de [EU-strategie inzake de rechten van slachtoffers \(2020-2025\)](#), die erop is gericht de rechtspositie van het slachtoffer verder te versterken en er in het bijzonder voor te zorgen dat alle slachtoffers van misdrijven toegang hebben tot de rechter, ongeacht waar in de Europese Unie of onder welke omstandigheden het misdrijf is gepleegd.

De voorstellen van de Europese Commissie zijn deels juridisch en deels meer praktisch van aard, opdat slachtoffers de aan hen toekomende rechten ook daadwerkelijk kunnen effectueren. Zo stelt de Commissie in lijn met dit laatste voor om slachtoffers de mogelijkheid te bieden zich te laten informeren over hun rechten en/of aangifte te doen via een universele slachtofferhulplijn voor de hele Europese Unie dan wel via een website met chat- en mailfunctie (art. 3 bis en 5 bis (nieuw) concept-richtlijn). Ook zou de bescherming van slachtoffers moeten worden verbeterd, onder meer door veiligheidsmaatregelen beter af te stemmen op de specifieke behoeften van met name kwetsbare slachtoffers (zoals kinderen, ouderen, personen met een handicap, slachtoffers van haatmisdrijven of slachtoffers in detentie). In dat verband zou het slachtoffer vanaf het eerste contact met de justitiële autoriteiten recht moeten krijgen op individuele beoordeling van de beschermingsbehoefte (art. 22 (nieuw) concept-richtlijn) en zouden voorts de beschikbare maatregelen moeten worden uitgebreid (bijvoorbeeld door te voorzien in beschermingsbevelen of de ‘aanwezigheid van rechtshandhavinginstanties’; art. 23 (nieuw) concept-richtlijn). Ook zouden kwetsbare slachtoffers – onder wie kinderen – toegang moeten

krijgen tot gespecialiseerde ondersteunende diensten, zoals gratis psychologische hulp zolang dat nodig is, afhankelijk van de individuele behoeften van slachtoffers (vgl. onder meer art. 9 lid 1 en 9 bis (nieuw) concept-richtlijn).

Naast deze meer praktisch ingestoken rechten, deels ter verdere effectuering van reeds bestaande rechten, voorziet het voorstel van de Europese Commissie ook in uitbreiding van bestaande rechten en invoering van nieuwe rechten. Zo wordt onder meer voorgesteld de toegang tot de rechter voor slachtoffers te vergemakkelijken door ervoor te zorgen dat slachtoffers over adequate rechtsbijstand kunnen beschikken (art. 10 bis (nieuw) concept-richtlijn) en ‘in staat zijn om strafrechtelijke beslissingen die van invloed zijn op hun rechten aan te vechten, ongeacht hun status in de procedure’ (art. 10 ter en art. 26 quinquies (nieuw) concept-richtlijn). Met name deze laatste voorziening zou de nodige consequenties voor het Nederlandse strafproces kunnen hebben, nu het slachtoffer op het moment niet zelfstandig een rechtsmiddel tegen strafrechtelijke beslissingen kan instellen, maar in dat verband afhankelijk is van de opstelling van het Openbaar Ministerie. Dat dit ook in de Nederlandse praktijk steeds meer wringt, kan onder meer worden afgeleid uit het feit dat een slachtoffer onlangs met succes een kort geding tegen de Staat heeft gewonnen nadat het Openbaar Ministerie zich in zijn opstelling ter zitting in een strafzaak onvoldoende rekenschap had gegeven van de belangen van het slachtoffer (gerechtshof Den Haag (civiel) 4 juli 2023, [ECLI:NL:GHDHA:2023:1220](#)). Hierbij gaf het hof het Openbaar Ministerie mede op basis van voornoemd Richtlijn 2012/29/EU met zoveel woorden mee dat het Openbaar Ministerie een bijzondere verantwoordelijkheid voor de rechtspositie van het slachtoffer heeft (zie nader F. Jensma, ‘[Europees voorstel: meer rechten voor slachtoffers, minder afhankelijkheid](#). “Ze worden nu te vaak weggeschoven”’, *NRC* 2 augustus 2023).

Ook lijken de voorstellen van de Commissie forse gevolgen te kunnen hebben voor de rechtspositie van de benadeelde partij, nu de Commissie voorstelt dat slachtoffers in het kader van de strafprocedure recht hebben op een beslissing over schadeloosstelling door de dader, zonder dat er een andere procedure hoeft te worden ingeleid (art. 16 (nieuw) concept-richtlijn). Afhankelijk van de vraag hoe een en ander precies zijn beslag krijgt in de uiteindelijke richtlijn, zou dit de ruimte om de vordering tot schadevergoeding van de benadeelde partij niet-ontvankelijk te verklaren wegens onevenredige belasting van het strafgeding (art. 361 lid 3 Sv) wel eens danig kunnen verkleinen. Tot slot zou de Staat de schadevergoeding aan het slachtoffer moeten voorschieten om deze vervolgens op de dader te verhalen (art. 16 lid 2 (nieuw) concept-richtlijn). Weliswaar kennen we in Nederland een dergelijke [voorschotregeling](#), maar deze maakt het enkel in geval van gewelds- en zedenmisdrijven mogelijk om een voorschot voor het gehele gevorderde bedrag te krijgen; in geval van andersoortige misdrijven geldt een gemaximeerd voorschot van € 5.000. Bovendien geldt de voorschotregeling pas als inning door de Staat van de door de rechter of het

Openbaar Ministerie vastgestelde schadevergoeding bij de veroordeelde acht maanden vruchteloos is gebleven (zie hierover onder meer L.A. van Dantzig, J.P. Kuipers & J.C. van Rij, *Varianten voorschotregeling afzonderlijke behandelingsvordering benadeelde partij*, Cebeon/WODC 2022). Een ongeclausuleerd recht op een voorschot van de Staat zou derhalve ook voor Nederland ingrijpende financiële en organisatorische gevolgen kunnen hebben. Aldus kunnen we concluderen dat de voorstellen van de Europese Commissie weliswaar voor een belangrijk deel betrekking hebben op bestaande rechten van het slachtoffer, maar niettemin deels tamelijk verstrekkend zijn en dus ook voor Nederland flinke consequenties kunnen hebben. Veel zal derhalve afhangen van het vervolg van het wetgevingsproces op Europees en nationaal niveau en de wijze waarop de voorgestelde rechten precies worden verwoord en uitgewerkt.

Literatuur

Oraties

- S. van der Aa, *Is al het weerloze van waarde? Over het kwetsbare slachtoffer in het straf(proces)recht* (oratie Maastricht), Den Haag: Boom juridisch 2023;
- W.H.B. Dreissen, *De leemte in onze bewijsregeling* (oratie Heerlen), Heerlen: Open Universiteit 2023.

Proefschriften

- N. Amin, *State-Building, Lawmaking, and Criminal Justice in Afghanistan. A case study of the prison system's legal mandate and the rehabilitation programmes in Pul-e-charkhi prison* (diss. Leiden), The Hague: Eleven International Publishing 2023.

Overig

- M.A. Bock, *Seeing Justice. Witnessing, Crime and Punishment in Visual Media*, Oxford: Oxford University Press 2023.

- M. Bohlander, G. Kemp & M. Webster (red.), *Public Health Crisis Management and Criminal Liability of Governments. A Comparative Study of the COVID-19 Pandemic*, Oxford: Hart Publishing 2023;
- S. Boschman, S. Verweij & G. Weijters, *Korte vrijheidsstraffen. Een literatuuronderzoek naar het bereiken van strafdoelen met korte vrijheidsstraffen ten opzichte van andere straffen*, Den Haag: WODC 2023;
- E.D. Bijl, *Kleine vissen, grote vissen. De verbreding van de kroongetuigenregeling*, Weert: Celsus Juridische Uitgeverij 2023;
- M.J.E. Kallen, *Het gemoderniseerde beslismodel in hoger beroep in strafzaken. Een vergelijking tussen het strafrechtelijke en civielrechtelijke appelsysteem*, Weert: Celsus Juridische Uitgeverij 2023;
- P.I. Labuda, *International Criminal Tribunals and Domestic Accountability. In the Court's Shadow*, Oxford: Oxford University Press 2023;
- L.J.J. Peters, *Hoofdlijnen van de bestrijding van maf-fiacriminaliteit in Italië. Een verkennende studie voor het debat over de bestrijding van criminele samenwerkingsverbanden in Nederland*, Groningen: Rijksuniversiteit Groningen 2023;
- M. Scharenborg, *Zwijgrecht en verschoning*, Mijmanagementboek.nl 2023;
- N.A. Schipper & L.A.J. Kock, *Het slachtoffer. De positie van het slachtoffer en zijn rechten in het strafproces*, Deventer: Wolters Kluwer 2023;
- A. Schloenhardt, F. Calderoni, J. Lelliott & B. Weißer (red.), *UN Convention against Transnational Organized Crime. A Commentary*, Oxford: Oxford University Press 2023;
- S. Struijk, S. Meijer, P.A.M. Verrest & F. Calderoni, *Vergelijkend onderzoek Italiaans 41-bis detentieregime*, Rotterdam/Amsterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam/Vrije Universiteit Amsterdam 2023;
- D. Taylor & B. Kokshoorn, *Forensic DNA Trace Evidence Interpretation. Activity Level Propositions and Likelihood Ratios*, Abingdon: Taylor & Francis 2023. ◀